S Z E M L E

A LÁTHATATLAN ISKOLA

Rámpák

A pesti Bölcsészkaron évekig figyelhettem, hogyan várakozik egy-egy mozgássérült hallgató a lift előtt arra, hogy valaki betolja a kocsiját. A felvonó mellett szigorú kiírás tudatta, hogy csak oktatók és beteg hallgatók használhatják. Miért gondolták, hogy a lift használatát az oktatók privilégiumává kell tenni? Azt hiszem, erre a kérdésre az a legpontosabb válasz, hogy *csak*. A többség akkor sem használta volna a liftet, ha nincs ez a kiírás. Azt a néhány emeletet gyalogszerrel is könnyű volt megmászni. Aki meg lifttel akart volna felmenni, miért ne tehette volna? Ilyenkor szokták azt mondani, hogy jó, de mi lenne, ha mindenki lifttel akarna menni? Ilyen azonban, azt hiszem nincs. Az emberek nem bolondok, hogy egy-két emelet kedvéért akkor is hosszú sorokban várakozzanak a lift előtt, amikor gyalog hamarabb és kényelmesebben feljuthatnak.

Az ilyen táblák részben azért születnek, hogy rendetlen és kiismerhetetlen szabályok szerint működő világunkban a rend és a szabályozottság látszatát keltsék. Mindenki láthatja: valakiknek még arra is kiterjedt a figyelmük, hogy a lift forgalmát szabályozzák. És ők jobban bíznak az engedelmességben, mint abban, hogy az emberek maguktól is ésszerűen viselkednek.

Ezeknek a tábláknak van egy más funkciójuk is. Fel- és megosztják a világot. Szembeállítják a kiváltságban részesülőt az abból kirekesztettel, az oktatót a hallgatóval, a beteget az egészségessel. Folyamatosan emlékeztetnek bennünket arra, hogy melyik oldalon van a helyünk, és éppen akkor, amikor a leginkább hajlamosak lennénk arra, hogy elfelejtsük. Ott húzzák fel a falakat, ahol egyébként átjárók lennének (és kiírják rájuk, hogy tilos az átjárás). Így aztán beszélgetni sem lehet ott a másik csoportba tartozókkal, jobban mondva ott sem lehet velük beszélgetni. Kiabálni meg kinek van kedve?

A főiskolai kar büféjében kialakult az a szokásjog, hogy az oktatókat soron kívül is kiszolgálják. (Ugyanúgy, mint bizonyos kórházak és rendelőintézetek büféjében a fehérköpenyeseket.) Az egyik oldalon álltak a diákok, a másikon az oktatók. De mivel a hallgatók többen voltak, mint a tanárok, volt egy rövidebb meg egy hosszabb sor. A bölcsészkari liftbe oktatóként sem szálltam be soha, de kávét néha ittam a főiskolán. Mindig zavarba voltam azonban, amikor azt kellett mondanom, hogy "köszönöm, de inkább sorban állok". Attól féltem, hogy a többiek deviánsnak tartanak. És ilyenkor egy kicsit magam is deviánsnak éreztem magam. Az szintén zavart, hogy én oktatóként átmehetek a hosszabbik sorba, de ha hallgató lennék, már nem jöhetnék át a rövidebbe.

Mint minden iskola, az egyetem is azon alapul, hogy falain belüi két, egymást feltételező csoport létezik. A tanítás joga a tanáré, a tanulás kötelessége a diáké. Az iskolai munka természetéből következik, hogy a tanárok és a diákok hierarchikus viszonyban vannak egymással. Csak az előbbiek rendelkeznek a megszerzett tudás ellenőrzésének és számonkérésének a hatalmával. Az tehát, hogy valaki oktató-e vagy hall-

gató, már önmagában is jelöli a helyét az egyetemen. Az életkorból adódó különbségek csak még jobban elválasztják egymástól a két csoportot. Így megvan a lehetősége annak, hogy a felek a "másiknak" kijáró, ellenséges érzülettel méricskéljék egymás minden megnyilvánulását.

A két csoport elkülönülésében rejlő veszélyek ellen kétféleképpen lehet védekezni. Vagy tovább növeljük a hierarchiában feljebb lévők hatalmát, és további kiváltságokkal bástyázzuk körül pozícióikat. Ezzel úgy eltávolítjuk őket a másik csoporttól, hogy gyakorlatilag lehetetlenné válik közöttük minden, nem hivatalos kommunikáció. Vagy pedig megpróbáljuk kiegyensúlyozni a két csoport viszonyát, úgy, hogy egyenrangúsítjuk őket. Ezért ahol csak lehet, csökkentjük a köztük lévő távolságot. Nem különítjük el őket ott, ahol egyenlőek: a liftben, a büfében. Nem teszünk ki tiltó táblákat oda, ahol szóba állhatnak egymással, sőt, keressük a lehetőségeket a kommunikációra. Egymás megismerésével csökkentjük a kölcsönös ellenérzéseket.

Milyen érzés lehet mozgássérült diákként rászorulni arra a liftre, amit egyébként csak a tanárok használhatnak? Rossz. Mint amikor az ember kénytelen elfogadni az alamizsnát. A mozgássérült diák az egyetemen elsősorban diák szeretne lenni. A tábla azonban elsősorban mozgássérültet csinál belőle. Ami az oktatónak kiváltság, neki stigma. Újabb válaszfal közte és az egészségesek között.

Tíz évvel ezelőtt figyeltem fel először arra, hogy vannak olyan társadalmak, amelyek úgy tervezik meg a városi közlekedést, hogy a sérültek és a nem sérültek szempontjait egyaránt figyelembe veszik. Koppenhágában nem láttam olyan lépcsőt, amelyik mellett ne lett volna rámpa. Itt láttam először hangjeles közlekedési lámpát is a gyalogos átkelőhelyeken. A rámpa természetesen nemcsak a rokkantkocsival mozgóknak jó, hanem azoknak is, akik babakocsit tolnak, mint ahogy a hangos közlekedési lámpa sem csak a vakok érdekeit szolgálja.

A párizsi Rodin múzeumban láttam egy vak fiút. Egy másik fiú kísérte, aki minden szobornál elmondta neki a benyomásait. A vak fiú átszellemülten bólogatott, majd érzékeny ujjaival maga is végigtapogatta a márványt. És mivel sok múzeumban láttam együtt egészséges és sérült fiatalokat és sokszor láttam őket az utcán együtt nevetgélni, csak Párizsban tudatosodott bennem, hogy Budapesten rendszerint nem magyarul beszéltek azok a fiatalok, akikre egy-egy tolókocsi körül felfigyeltem. Az különösen megmaradt bennem, amikor egy egész mozi közönsége ütközött meg egy csapat német fiatalon, akik tolókocsis társuk körül hangoskodtak. Mit keresnek ezek itt, egy magyarul beszélő film vetítésénél? Párizsban, a melletünk lévő, tenyérnyi kis téren, az utcabálon elnéztem, hogy milyen önfeledten táncol egy lánnyal egy mongolidióta fiú. Nyáron, a délfrancia kisvárosokban többször is láttam mongolidiótákat hozzátartozóikkal, ismerősükkel táncolni az errefelé hagyományos, nyáresti mulatságokon. Korábban nem tudtam, hogy milyen jó ritmusérzékük van, és hogy milyen boldoggá teszi őket a tánc.

Azt hiszem, minél demokratikusabb egy társadalom, annál kevésbé választja el egymástól az emberek különböző csoportjait. Az elmúlt évtizedekben a világ különböző országaiban sorra lekerültek a rácsok az ideggyógyintézetek ablakairól, ajtajaik pedig kinyíltak. Megváltozott a kórházak látogatási rendje: a hozzátartozók minden nap bemehetnek a betegekhez. Az apák tanúi lehetnek gyermekük születésének, az újszülöttek pedig anyjuk mellett maradhatnak. *Átjárhatóvá* kezdenek válni ezek a társadalmak. Rámpák vezetnek a betegtől az egészségesig, a sérülttől az épig. Svédországban az elemi iskolák egyaránt befogadják az egészséges és a testi vagy enyhén fogyatékos gyerekeket. Azok, akik rászorulnak, természetesen külön segítséget is kapnak a tanuláshoz. Azért van ez így, hogy a gyerekek már kis korukban tanulják meg az együttélést sérült társaikkal.

Kérdezem a fiamat, milyen volt a gyerekek kapcsolata azzal a vak kislánnyal, akivel egy középiskolába járt Párizsban. "Mint másokkal", mondja. "Mindig voltak körülötte." De mert kérdésemből úgy érzi, hogy inkább a különbségekre vagyok kíváncsi, hozzáteszi: néha látta a kislányt, amikor Braille-írásos könyvet olvasott.

Magyarországon a mozgássérülteket vagy a vakokat elsősorban családtagjaik és sorstársaik társaságában láthatjuk. Zoli, aki jellegzetes, bicegő járásával minden nap elmegy az ablakunk alatt, egyedül közlekedik. Soha nem láttam még más fiúkkal. Tulajdonképpen az anyját ismerem. Amikor a gyerek betöltötte a hatodik évét, azt akarta, hogy a közeli iskolák valamelyikébe járjon. Az iskoláknak azonban nem kellett Zoli. "Anyuka, neki is jobb, ha nem csúfolják a többiek", mondták. A mozgássérültek iskolájába kellett volna beíratniuk. Ezt viszont a család nem akarta. Naponta másfél órát kellett volna közlekedéssel tölteniük. Rohangáltak pszichológushoz, hiába. Amikor utoljára találkoztam az anyjával, Zoli kisegítő iskolába járt. Kitűnő tanuló volt. Különösen a földrajzi könyveket szerette, bár még nem tanultak földrajzot. "Megpróbálom majd év végéig átiratni a rendes iskolába", mondta az anyja. Reménykedett, hogy sikerülni fog, nem úgy, mint az előző évben. De félt is attól, hogy mi lesz, ha sikerülni fog?

SZABÓ ILDIKÓ

Többet, jobban, könnyebben

A szegedi IMOSOFT KFT. Mozaik Oktatási Stúdió legújabb fizika tárgyú kiadványairól

Változó társadalmunk átalakuló oktatásirendszere egyre több olyan - színvonalat növelő - ötletet, kezdeményezést gerjeszt, amely az önművelődéstől a csoportos képzésig és megméretésig "bevethető" eszköz, módszer és hatékonyan alkalmazható eljárások kidolgozását, megjelenését eredményezi.

Az uniformizált iskolarendszer fellazulásával, új struktúrák kialakulásával ezek a folyamatok felgyorsultak, felerősödtek. A szerkezet mobilizálódása szükségszerűen maga után vonja az oktatási tartalmak átstruktúrálódását is, ami viszont nem feltétlenül időhöz és helyhez kötötten használható ismerethordozó- és fejlesztő eszközöket feltételez.

Ezen igények kielégítésére születtek például a közelmúltban a fizikatanítás optimalizálása irányába ható kiadványok, könyvek, feladatgyűjtemények.

Bonifert Domonkosné dr. - Dr. Miskolczi Józsefné - Molnár Györgyné dr.: *Hogyan oldjunk meg fizikai feladatokat?*

Bonifert Domonkosné dr. - Dr. Miskolczi Józsefné - Molnár Györgyné dr.: *Fizikai feladatok gyűjteménye*

Szántó Lajos: *Jól felkészültem-e?* Fizikai feladatsorozatok 6., 7., 8. osztály

Bonifert Domonkosné dr. - Dr. Miskolczi Józsefné - Molnár Györgyné dr.: *Tudásszintmérő feladatlapok* - Fizika 6., 7., 8. osztály

Hogyan oldjunk meg fizikai feladatokat?

"A problémamegoldást hasonlíthatjuk egy kalandos hegymászáshoz, melynek sikeressége nagymértékben múlik azon, hogy mennyire korszerű felszereléssel, illetve milyen erőnléttel indulunk a cél felé. ... Az elérendő cél lehet hogy közeli, lehet, hogy